

Szabó Lajos

Döntéshozatal és a gyülekezet közösségi élete

1. Döntés és vélemény

A kommunikáció egészséges gyakorlata miatt minden szervezetben és közösségben nagyon fontos, hogy a vélemények megszülessenek és megismerhetők, kicserélhetők legyenek. A közösség élete szempontjából az is lényeges, hogy al-

A döntések meghozatala, üzenetük és fogadtatásuk egy speciális értékmérő a közösségekkel kapcsolatban.

kalmanként közös vélemény alakuljon ki, és ugyanúgy mozogjon, hasson a magasabb szinteken, mint az adott közösség alacsonyabb szintjein. A megvalósítható, feldolgozható és használható döntések éltetik a közösségeket. A döntések meghozatala, üzenetük és fogadtatásuk egy speciális értékmérő a

közösségekkel kapcsolatban. Ezek aktivitása az adott közösség életképességének is mutatója egyben. Minden döntés mögött vélemények tömege áll.

Igaz ez az egyházra és annak helyi közösségeire nézve is. Ma az egyházon belül, csakúgy, mint rajta kívül, nagyon gyorsan változik az információk áramlásának módja, sebessége és természetesen ezzel együtt a fogadtatásuk is. Az

ebben való részvétel kikerülhetetlen, de szükség van egy kifinomult érzékre, az információk iránti érdeklődésre és megfelelő fogadásukra. A naprakész minőségi tartalom nélkülözhetetlen, az információk áramlásának megteremtése sohasem egyszerű feladat. Kérdések észrevétele és feleletek megfogalmazása történik ezen a kommunikációs úton. Az aktív részvétel pedig azt jelenti, hogy az adott közösség képes hatásosan és eredményesen jelen lenni az információáramlásban. Ez ma egy igen aktuális kihívás a keresztény gyülekezetek számára. Az egyház egésze számára is izgalmas és alapvető kérdés.

Egy egyszerű problémafelvetés

Hol marad az egyház hangja? Miért nem szólal meg az egyház? Gyakorta és türelmetlenül feltett kérdések ezek, akár etikai, akár politikai kérdésekkel kapcsolatban. A másik oldalon pedig elhangzanak az ennek teljesen ellentmondó vélemények is: minek szól bele az egyház, miért avatkozik be ebbe a kérdésbe az egyház?

Egy régen várt egyházi megszólalás fogadtatására példa az a válaszreakció, amely Székely János segédpüspök szavait követte, aki az egyházfők közül talán elsőként szólalt meg a menekültekkel kapcsolatban 2015 őszén. Már a reagálásokat elemző írás címe is árulkodó: *Na végre... A menekültekkel kapcsolatos püspöki megszólalás visszhangjai*. Nagyon rövid idő alatt, a püspök megszólalása utáni két napon 7000 bejegyzés érkezett.¹

Régi dilemma, de ma is gyakran kerül újra elénk a megnyilatkozás és a hallgatás témája. Mikor kell megszólalni, vagy mikor nem kell megszólalni az egyház nevében? Fel is erősödött ez a vita az utóbbi években az egyház nyilvánossági és közéleti szerepével kapcsolatban. Mellette és ellene egyaránt sorjázta az érvek. Vizsgahelyzetbe is hozza ez ma az egyházak döntéshozó grémiumait. Sikerül-e közös álláspontot találni égető aktuális kérdésben akár csak egyetlen felekezeten belül?

Van-e olyan mai keresztény mondanivaló a rendkívül gyorsan változó kérdésfelvetésekkel kapcsolatban, amely tényleg képes a kontextuális kommunikációra? A keresztény közösségekben állandóan jelen van egy küzdelem a „modus vivendi” megtalálásáért, ez pedig folyamatos döntések következményeként alakul és sokszor változik is.

Ennek a háttérben jelen van az élő egyház fontos kritériumaként annak a képességnek az igénye, ami nem más, mint a friss kérdések meghallása és az ezekre adható feleletek gyors megfogalmazása. Röviden: a jelenlét és a hozzászólás aktív gyakorlata. Ennek sikeréhez viszont szükség van egy minél egészségesebb döntéshozatali készenlétre az egyházban.

A két lehetséges kommunikációs viselkedési véglet (aktivitás és passzivitás;

¹ GÉGÉNY 2015.

vagy másképpen, kicsit sarkosan elnevezve liberalizmus és fundamentalizmus) egyre távolabb kerültek egymástól, ennek következtében is kulcskérdéssé vált egy-egy egyházi közösség helytállása ebben a vitában. Magyarországon is jól

...reagálnak-e az egyházak aktuális etikai problémák felszínre kerülésekor, megszólalnak-e mint keresztény közösségek.

tetten érhető, hogy a különböző egyházak aktivitása eltérő a társadalmi és közéleti kérdésekben.²

De különbség van abban is, hogy egyáltalán reagálnak-e az egyházak aktuális etikai problémák felszínre kerülésekor, megszólalnak-e mint keresztény közösségek. Az utóbbi időben rengeteg ilyen téma került felszínre, pl. a menekültkérdés,

az elszegényedés és a mértéktelen meggazdagodás kontrasztja, erőszak, eutanázia, rasszizmus, azonos neműek házassága, korrupció vagy akár az üzletek vasárnapi nyitva tartása.³

A megszólaláshoz is és a hallgatáshoz is ugyanúgy jelentős energiabefektetésre van szükség az egyházban. Mert mindkettő mögött meghúzódik egy töprengési időszak és a helyes magatartást kereső tevékenység. Végül pedig maga a döntés meghozatala. A vélemény megtagadása is döntés, és a véleménynyilvánítás is az.

Annak az egyháznak lehet a nagyobb társadalmi kérdésekben is közvéleményt formáló, hatásos hangja, amelyen belül a helyi, kisebb gyülekezeti közösségek életében természetes az aktuális etikai kérdések megbeszélése, ennek során a közösség tagjainak egyéni véleményére is szüntelenül igényt tart a gyülekezet.

Döntőnek látom ebben a kérdésben is az egyházon belüli szubszidiaritás erősödését és ébrentartását. A gyülekezeti közösség szerepének fontosságát fejtettem ki egy korábbi tanulmányban, témánk szempontjából idézek onnan egy megállapítást: „Az emberek nagyobb közösségének a magatartása mindig egy kisebb közösségben kialakult és már ott gyakorolt magatartásnak a tömeges méretű megélése. Ahogyan a nagy tömegek előtti beszédnek is – a történelem tanulsága szerint – mindig megvan egy kisebb közösségben már megtartott próbája, ugyanúgy van felelőssége ma is a kis közösségek gondolkodásának, szóhasználatának és indulatának.”⁴

Az egyházi élet bázisán a gyülekezetekben meglévő folyamatos diskurzusnak döntő szerepe van abban, hogy ne a közöny, a kényelemből választott passzivitás legyen uralkodóvá a nagyobb egyházi közösségben, a gyülekezetek alkotta regionális vagy hierarchikusan magasabb szintű egyházi testületekben. A későbbi, akár végleges állásfoglalásoknak, döntéseknek mindenképpen fontos előfeltétele ennek az egyházi kisközösségi vitának a gyakorlata. Visszafelé is igaz ez: a magasabb szinteken hozott egyházi döntések hatásossága attól is függ,

² Vö. BÓNA 2015.

³ LABORCZI 2016.

⁴ SZABÓ 2016, 195. o.

hogy mennyire fogadókészek és felhasználókészek a helyi közösségek ezekkel a döntésekkel kapcsolatban.

Erre az ébren tartott érzékenységre szüksége van a gyülekezeti közösségnek azért is, mert így tud segíteni a tagjainak egy-egy szélesebb összefüggést érintő kérdésben a kölcsönös információ- és véleménycsere lehetőségével. Ennek a kö-

zösségépítő hatása sem elhanyagolható. Ilyen diskurzusok során érlelődnek a legfontosabb döntések. A közös döntéshozatal egyben a közösség épülésének is valóságos alkotóeleme. A dönteni akarás és a döntés meghozatalának a vágya építi és összekovácsolja a közösséget. Mindemellett ma már bizonyos értelemben arról is szólnunk kell, hogy az a közösségi öntudat, amely igényt tart a döntésekre, folyamatosan jelen kell hogy legyen egy aktív és növekedésre képes gyülekezeti közösségben.

Minden erőltetés és túlzott, kényszeres napirenden tartás nehezítheti az aktivitást ebben az összefüggésben, viszont a nyitottság és a spontán felmerülő kérdések felvállalása bizalmat és érdeklődést ébreszt a gyülekezeti közösség tagjaiban. Erre irányuló működő szocializáció hazánkban csak kevés gyülekezet jellemzője ma. A belső egyházi, gyülekezeti kérdések gyorsan lekötik a szabad energiákat, és kevés az esély a külső, nem közvetlen vagy nem annak tűnő témák és kérdések iránt. De egy tudatos és következetes gyülekezetpedagógiai programmal sokat lehet tenni azért, hogy ne elszigetelődött és csak a saját belső életével foglalkozó közösség legyen a jövő gyülekezete, hanem az adott társadalmi közegben mérvadó és orientációt segítő tényezővé váljon.

A gyülekezeti közösség korszerű proklamációja (missziója) – világias szóhasználattal nevezhetjük ezt nyugodtan speciális egyházi PR-tevékenységnek is – és hatásos missziói munkája is csak erősödhet ezen a nyilvánossági aktivitáson keresztül, és érdekes embereket megszólító tényezővé válhat a közösség nyilvános élete. Illetve így számíthat arra egy egyházi közösség, hogy a nem vallásos vagy éppen más valláshoz tartozó emberek is nyitottá és érdeklődővé válnak a keresztény egyház véleményére.

Egy konkrét kérdésben a megfelelő időpontban hozott mérvadó és szimpatikus megnyilatkozással közzétett döntésnek igen jelentős befolyása van az egyházi közösségről alkotott közvéleményre is, de utánpótlást és friss tagokat is nyerhet ezzel magának az egyház. Az elszigetelődés és távolmaradás mindig leépüléshez és létszámvesztéshez vezet.

...az a közösségi öntudat, amely igényt tart a döntésekre, folyamatosan jelen kell hogy legyen egy aktív és növekedésre képes gyülekezeti közösségben.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Keressen olyan egyházi megnyilatkozásokat az interneten, amelyek frissek és naprakészek voltak az utóbbi években!
- Nevezzen meg olyan kérdéseket, amelyekkel kapcsolatban szívesen vette volna, hogy az egyház véleménye is nyilvánosságra kerüljön!

2. Speciális státusz: a jó ügyek képviselője

Nem az egyes kérdések részletes vizsgálata ennek a tanulmánynak a célja, hanem annak a döntési mechanizmusnak az elemzése, amely megvalósul egy egyházi közösség élete során a döntéshozattal kapcsolatban. Mindez aközben a legizgalmasabb, amikor az egyház éppen keresi a megfelelő etikai válaszokat a környezet kérdéseire. Kutatni kell azt is, hogy milyen úton érkezik meg egy egyházi közösség oda, hogy egyik vagy másik vélemény közösségi elfogadásával ez az álláspont a közösség külső megjelenésében és belső összehangoltságában egyaránt fontos szerepet játszik majd a döntéstől kezdve és mérvadóvá válik.

Hogyan lesz egy vélemény az egyházi közösség közösen vállalt álláspontjává és akaratává? Mi tesz egy véleményt elfogadottá, normatívvá és követendővé ma? Vigyázni kell az egyháznak arra, hogy a jelenlétével, a keresztény alapértékeknek valóban megfelelő véleményével és döntésével mindig szem előtt tart-

Attól lesz igazán keresztény egy döntés, ha a másik ember életét tapintattal, odafigyeléssel és őszinte segítségnyújtással közelíti meg.

sa a harmóniára és az egymás megértésére segítő mentalitást. Az egyén életében ugyanúgy fontos ez a felelős elkötelezettség, mint az emberek egymás mellett élésében, a természet világában és a lakott földön megvalósuló együttélésben.

Nem az a helyes döntés, amit a döntéshozó akként deklarál, hanem az, amelyik az előbb felsorolt

összefüggésekben ténylegesen a megértést szolgálja, a továbblépést segíti és jövőt épít. Attól lesz igazán keresztény egy döntés, ha a másik ember életét tapintattal, odafigyeléssel és őszinte segítségnyújtással közelíti meg. Ez a szempont mindenképpen abba az irányba mutat, hogy mennyire tud valaki a másik ember szemszögéből is mérlegelni egy-egy helyzetet a személyes döntés meghozatalakor.

Ez a hozzáállás egyértelműen a bizalom, a remény és a boldogság hármását erősíti, és ezzel „hitet” ébreszt a jövő irányában. Ez a döntés egyháziasságának egyik fontos kritériuma.

Érdemes megvizsgálni a következő kérdéseket az egyházi közösségek döntéshozatali működése szempontjából:

- Szükség van-e minden esetben arra, hogy egyetlen vélemény váljon döntővé?
- Mindenképpen el kell-e jutni oda, hogy egy uralkodó nézet emelkedjen ki a többi közül?

- Lehet-e arra törekedni, hogy különböző álláspontok elhangozhassanak, és mindenki megfogalmazza a magáét ezek alapján a lelkiismeretére hallgatva?
- Élhetnek-e ma még nagyon eltérő vélemények békés egymás melletti-ségben egy keresztény közösség mindennapjaiban anélkül, hogy valamelyik kiemelten a „kötelező” vagy „elfogadott” normává emelkedne? A kölcsönös véleményelfogadás kultúrája gyakorlat-e a mai gyülekezeti életben? Tud-e megengedő lenni egy mai keresztény közösség?
- Egyáltalán van ma még esély arra, hogy önkéntesen vállalja a többségi vélemény képviselőjét egy-egy gyülekezeti tag akkor, ha a véleményével ő maga kisebbségben maradt?
- A mindig újra megjelenő, radikálisabb irányzatot képviselő kiscsoportok „mégis” hangadó szerepét képes-e megfelelően kezelni egy átlagos gyülekezeti közösség?
- A nyilvánvalóan szélsőséges magatartásra válaszképpen elhangzik-e korrigáló és helyreigazító megnyilvánulás?
- Kezelhető-e a radikalizmus vallásos közösségben?
- Hol a határa a közönyös szemlélődésnek az egyház keretein belül?
- Mi okozza azt a jelenséget, hogy a személyi kérdésekben, az egyházban is nagyobb az aktivitás, mint a tartalmi témákban?
- A mindig újra feltörő fundamentalizmussal hogyan lehet kommunikálni ma?

A vélemények egyszínűsége és sokszínűsége ma jóval nehezebb kérdés az egyházban, mint a korábbi évszázadokban. Egyfelől a legtöbb keresztény közösség azzal is magához szeretné kötni a tagjait, hogy az odatartozók véleménye megegyezik, és egyben ez a megegyezés az identitásuk nagyon erős bázisa. Ennek tudatos elfogadása a tagsági lét feltétele. Az ettől való eltérés pedig kirekesztéssel jár. Gyengébb változatban kisodródással és a közösségtől való lassú elszakadással.

A gyülekezetek életét is meghatározza az, hogy milyen egy gyülekezeti közösség alapbeállítottsága: nyilvánosságra törekvő (kockázatot vállaló) vagy éppen befelé forduló (nem kockáztató). Mindkettőre könnyen találunk példákat, ha csak külső szemlélőként betekintünk egy-egy istentiszteletre vagy bármilyen típusú közösségi alkalomra. Az alkalmak atmoszférájából már látszik ez a kettősség mint markáns jellemző vonás. De mindkét helyzetre igaz, hogy valahol a háttérben egy határozott döntésnek kell meghúzódnia a közösség életében. A gyülekezeti közösség életének irányvétele mindig egy döntés következménye. Lehet ez nyilvánosság előtti, közösségi döntés. De lehet ez egy- vagy kétszemélyes, tekintélyelvű vezetői döntés is, esetleg egyszerűen hallgatólagos közmegegyezéssel született és lassan uralkodóvá vált magatartás és vélemény.

A vélemények egyszínűsége és sokszínűsége ma jóval nehezebb kérdés az egyházban, mint a korábbi évszázadokban.

A vélemény kinyilvánítása vagy elhallgatása egyaránt egy döntésnek az eredménye. Van, amikor ez speciálisan egyszemélyes döntés. Kisebb gyülekezeti közösségekben gyakorta ez történik. Lelkészcentrikus gyülekezeti modell esetében a döntéshozó maga a lelkész. De lehet ez a személy olyan tekintéllyel rendelkező tag is, aki a véleményét az egész közösségre erőszakosan ráerőlteti és el is fogadtatja a többiekkel. Természetesen a gyülekezetek többségében egy testület, egy közösség együttes döntése kerül a nyilvánosság elé.

Az egyházban született döntéseknek egyfelől magára az egyházi közösségre vonatkozó belső előírások, szabályok megfogalmazása a célja, de másfelől létezik egy másik irány is, amelynek ennél sokkal szélesebb a hatóköre. Ebben az esetben az egyház véleménye nem a hitélettel kapcsolatos csupán, hanem a társadalom szélesebb nyilvánosságát érinti, és a világ életének aktuális kérdéseiben kialakított döntésével foglal állást és nyilvánít ki véleményt. A világi kérdésben megszólaló egyházi vélemény gyakran válik külső kritika tárgyává és témájává.

Ennek ma már lényegesen más a jelentősége, mint azokban az évszázadokban, amikor az egyházi vélemény egyedüli tekintélyként sok esetben egy-egy ügynek a végső sorsát is eldöntötte. Nem tűrt ellentmondást, és megváltozhatatlan kinyilatkoztatásként szólalt meg. Ezzel az igénnyel is fogalmazták meg. A többség számára ez volt az igazodási alap. Ma nyilvánvalóan nem ez a helyzet.

A gyülekezetek gyakorlatában a döntés négy általánosan elfogadott módjával találkozunk leggyakrabban: *szavazás, külső szakértő bevonása, statisztikai*

A gyülekezetek gyakorlatában a döntés négy általánosan elfogadott módjával találkozunk leggyakrabban: *szavazás, külső szakértő bevonása, statisztikai átlag számítása és a konszenzus.*

átlag számítása és a konszenzus. Mindegyiknek van előnye és hátránya. A gyülekezet vezetőjének kell kiválasztania azt, hogy mikor melyik módszer a legalkalmasabb. Ennek a folyamatnak részletes leírását megtaláljuk Em Griffin *Együtt-lét* című művében. Ez kézikönyv sokkal népszerű a lelkészek között hazánkban.⁵

Nyilván a gyülekezetben olyan döntést keresnek adott esetben a presbiterek, a vezetők vagy egy csoport, amelyet Isten akaratával megegyezőnek gondolnak. A hitben együtt élő közösségnek ezt a szempontot mindig szem előtt kell tartania. Ez azt is jelenti a gyakorlatban, hogy nem lehet mindenben a világi gyakorlatokat és módszereket követni. Meg kell teremteni azt a gyakorlatot, azt a kultúrát, hogy a kérdéseknek

⁵ 4. fejezet: Hogyan döntsünk? In: GRIFFIN 2003, 61–83. o.

és a döntési folyamatoknak mindenképpen „imádságban és lélekben” is jelen kell lenniük a gyülekezetben.

Ma már nem vitathatatlan igazságok, hanem inkább csak véleményformáló döntések az egyházi állásfoglalások. Csak a kisebbség számára mérvadóak. Ennek megfelelően az esélyük is többnyire az, hogy egy többlétszempontról tudják formálni a társadalom egészének közös gondolkodását, azonban nem uralkodó érvényűek. Természetesen ezzel is tud az egyház finomítani, képviselni és érdeket érvényesíteni. Ez sem lekicsinyelhető szerep ma. A saját vagy éppen a háttérbe szorított emberek hangjaként is kiválóan lehet és kell is kommunikálni az egyház nevében. Arról nem is beszélve, hogy az egyház küldetésének fontos eleme a megszólalni nem tudók képviselete. A kérdés mindig az, hogy akar-e magának a jó ügyek képviselőjeként standard szerepet az egyház, és ennek a szerepnek a megélésébe tudatosan hajlandó-e sok energiát fektetni, vagy inkább csak az eseményeket kísérő időnkénti hozzászóló lesz a mai társadalmi környezetben.

Ma már nem vitathatatlan igazságok, hanem inkább csak véleményformáló döntések az egyházi állásfoglalások.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Hogyan viszonyul ahhoz, ha egyszemélyes és tekintélyelvű döntésekkel találkozók?
- Sajnálja vagy helyénvalónak tartja azt, hogy az egyház által nyilvánosságra kerülő véleményeknek, döntéseknek nincsenek akkor szerepük, mint korábban?

3. „...de ők a világban vannak” (Jn 17,11)

Erősen vitatott ma az a kérdés, hogy mennyire és milyen mértékben kell az egyháznak szerepet vállalnia etikai, politikai és közéleti területen a döntéseivel. Kell-e döntenie ilyen helyzetekben?

Az egyház alapküldetése mindenképpen egyértelművé teszi a kontextuális aktivitást. Az egyház nem vonulhat ki ebből a világból. A Bibliában nagyon sok olyan történetet és tanítást találunk, ahol az emberért és a világért vállalandó felelősség kerül elénk. Teológiai értelemben azok a bibliai helyek lényegesek, ahol Isten alkotásaként és az ő gondoskodásának a területeként szerepel a világ, és ezzel a benne bízókra egy speciális elkötelezettség hárul, felelősséget kell vállalniuk. Isten léte, neve és cselekvése döntő a világgal kapcsolatban. Noha az örök élet és az üdvösség kérdésével kapcsolatban a világ megítélése és Istennel szembeni magatartása, illetve életmódja a domináns, ugyanakkor az emberi élet evilágisága mindenképpen felelősséget és egy speciális kötődést tartalmaz

a világ életében az ember számára. Több mint helyszín, mert Isten akaratának és cselekvésének színtere a világ. Az Istenben hívő és hozzá ragaszkodó ember számára a világ megismerése, felfedezése és benne a gondoskodó lét az, ami Isten akaratának megfelel (Ézs 54,5; Jer 10,12; Zsolt 57,6; Jn 3,16; Ézs 45,22; Jel 11,15; Jn 16,15; 2Kor 1,12; Jn 8,23).

...a teológiai alapértékek nem engedik meg sem a közönyt, sem a távolságtartó kivonulást és a fényes exkluzivitást sem.

Egyik mindenképpen megemlítendő centrális hely ezzel kapcsolatban az az evangéliumi szakasz, ahol a mindenkori tanítványoknak, Jézus követőinek a világgal való magatartási kódexe áll előttünk tömören és spirituális tartalommal. János evangéliumában találjuk Jézus főpapi imádságában azokat a teológiai alapértékeket, amelyek nem engedik meg

sem a közönyt, sem a távolságtartó kivonulást és a fényes exkluzivitást sem. A helyzet egyértelmű: *„Többé nem vagyok a világban, de ők a világban vannak.”* (Jn 17,11)

A tanítványok munkájának a helyszíne a földi élet valós környezete, a lakott föld. A küldetésük célja is határozott: *„Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. Szenteld meg őket az igazsággal: a te igéd igazság. Ahogyan engem elküldtél a világba, én is elküldtem őket a világba.”* (Jn 17,15.17–18) A tanítványi küldetés folytonossága valósul meg az egyház generációinak életében és küzdelmében. Az a helyszín pedig, ahol a felelősségteljes magatartás a világ.

A világ idegenségének és otthonosságának a Biblián alapuló kettős megközelítésével még erősebben hangsúlyossá válik a keresztény felelősség az ember számára ajándékként adott élet helyszínéért és tartalmáért. Az élet értékességét és minőségének a védelmét egyszerre teszi feladatul ezekkel az igékkel a tanítványok számára Jézus. A jelen világ és az eljövendő világ egymás melletti és hitbeli hordozása (Róm 8,19–23) erősíti a teremtett világért való aggodás, féltés és megbecsülés érzését. A korai keresztények felfogása aktuális lehet számunkra ma is: *„A Krisztusban hívők mindenben részt vesznek polgároként, de mindent elviselnek mint idegenek; bárhol idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra. (...) A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk, mindenkit szeretnek és mindenki üldözi őket.”*⁶

Éppen ebben a világban van az egyház szolgálatának a legfőbb helyszíne. A világ és az emberiség fenntartható és megújuló fejlődése érdekében kell aktivizálnia az egyházaknak. Ennek sürgető valóságára utal számos nyilatkozat. Ezek gyűjteményét megtalálhatjuk a Védegylet kiadásában, 2004-ben megjelent kötetben.⁷

A természet és az emberi élet kérdéseinek komolyan vétele ma hitvallási feladat. A veszélyeztetettség ma már olyan mértékű, hogy a téma fontossága

⁶ VANYÓ 1988, 371. o.

⁷ JÁVOR 2004.

rég nem lehet vita tárgya. Egy elkötelezett és felelősségteljes felismerési, oktatási és hitvallási folyamatba kell bekapcsolódnuk az egyházaknak. Ez pedig a gyülekezeti szint nélkül semmiképpen nem lehet eredményes. A szövegek, az állásfoglalások a gyülekezetben realizálódnak, és ott válnak igazán kézzelfogható valósággá.

„Egyházaink nem kerülhetik el, hogy haladéktalanul hitvallást tegyenek, hiszen mi régóta halljuk a szenvedő emberek kiáltását és a teremtett világ panaszát. Ennek a hitvallásnak vissza kell utasítania a mai globális gazdaság igazságtalanságait, ezzel is megerősítve a hitünket a Szentháromságban foglalt Istenben, aki Krisztusban egy világot teremtett és szólított fel bennünket, hogy hittel válaszoljunk az általa felajánlott szövetségre.”⁸

A világi kérdésekben való aktív keresztény jelenlét a „hittel válaszoljanak” felelősségével mindig konfliktusos folyamat, de éppen ennek a konfliktusnak a helyes megélése és kezelése a Krisztus tanítványainak eredeti létformája. Nem nyugalmi tevékenység a tanítványi lét, hanem nagyon is aktív és energikus. Jézus is éppen a felvállalt konfliktusokon keresztül mutatott rá a tanítványok életének és küldetésének igazi tartalmára.

Ezt a kockázatokat vállaló missziót és szolgálatot tartja nagyon lényegesnek egy metodista püspök is, amikor a mai tanítványi élet és a keresztény közösség küldetését úgy látja, mint egy helyi közösség megváltozásának lehetséges katalizátorait. Véleménye szerint nagyon sokan élnek a gyülekezetek körül, akiknek nincsen semmilyen vallásos környezetük, nem tartoznak semmilyen aktív közösséghez, de szeretnének megváltozni, szeretnének változtatni, és sokan vágyódnak arra, hogy mások körülményein is változtassanak. Az ilyen emberek számára lehet ma vonzó példa azok élete, akik Krisztus mellett döntöttek. Nem élhetnek úgy a keresztények ma, mintha semmi közük nem lenne ahhoz a rengeteg kihíváshoz, ami nyilvánvalóan érinti a mai életünket. „A kockázatot vállaló bizonyágtétel olyan eszköz, amit Isten arra használ, hogy életeteket, helyi közösségeket és nemzeteket változtasson meg.”⁹

Az emberi élet védelme és a természeti értékek megőrzése érdekében egyaránt küzdenie kell a krisztusi életformát választó közösségnek. Mint Krisztusban elhívott emberek közössége azonban állandóan ki van téve kísértésnek, elbukásnak és felállásnak, sikernek és kudarcnak.

A tanítványi közösség akkori vagy a mai gyülekezet jelenlegi „izgalmas” döntései ebben az értelemben mindennapos elvárások. Jó és rossz döntések egyaránt

A világi kérdésekben való aktív keresztény jelenlét mindig konfliktusos folyamat, de éppen ennek a konfliktusnak a helyes megélése és kezelése a Krisztus tanítványainak eredeti létformája.

⁸ *Itt az idő. Nyilatkozat.* A protestáns egyházak dél-észak tagegyházainak fóruma, London. In: JÁVOR 2004, 96. o.

⁹ SCHNASE 2012, 140. o.

születnek, de a kísértésekben folytatott küzdelem lépésről lépésre segítheti tovább Krisztus követeit. Identitásukat pedig egyre tudatosabban meghatározza az, hogy Isten eszközeként élnek ebben a világban. Van cselekvési lehetőségük.

Az örök élet távlata és prófétai meghirdetése is csak növeli a mostani aktív jelenlét és szerepvállalás fontosságát.

A „hibás” döntésnek is van értéke abban az értelemben, hogy ennek későbbi felismerése hozzásegít egy hiteles korrekcióhoz és újrafogalmazáshoz. Minden megfogalmazott és felvállalt döntés esély és lehetőség a helytállásra még akkor is, ha benne van a megbotlás és a tévedés rizikója. A földön élő egyház nincs kiemelve ez alól a kockázat alól: ez a

folyamatos érlelődés és változás a megújulásának és a megszentelődésének a küzdelme. Nem tökéletes, hanem alakulóban és változásban élő közösség. Az örök élet távlata és prófétai meghirdetése is csak növeli a mostani aktív jelenlét és szerepvállalás fontosságát.

A hitoktatásnak iskolai és gyülekezeti szinten egyaránt lényeges küldetése ma, hogy gyakoroltassa a döntéshozatalt és tegyen erőfeszítéseket azért, hogy mindenkinek legyen alkalma kényes kérdésekben a maga állásfoglalását kialakítani. Ennek elfogadtatása a többiekkel vagy megvitatása a csoportban nagyon aktuális módszer lehet például felnőttek egyházi oktatásában is.

A jézusi közösségnek ezt a speciális szerepét látja meg nagyon érdekesen a világ és a környezet megértésének segítéseként Lesslie Newbigin az *Evangélium a pluralista társadalomban* című művében.

„E közösség Jézusban és Jézusért van. Ő e közösség életének centruma. Ha e közösség hű marad saját természetéhez, akkor karakterét nem tagjainak egyénisége szabja meg, hanem Jézus egyénisége. S amennyiben e közösség hűségesebb bizonyul elhivatásához, olyan helyé válik, ahol – férfiak és nők, felnőttek és gyerekek – az evangéliumban fölkelhetik a világ és az élet értelmzésének kereteit: azt a »lencsét«, amelyen át képesek a világot megérteni s kihívásaival megbirkózni.”¹⁰

Krisztus tanítványainak közössége minden döntéséért vívott küzdelmével egy lépéssel többet tehet azért, hogy ez a „lencse” minél több embernek segítsen a világ és az élet értelmének megértésében. Ez a lencseszerep nem egyszerűen csak felnagyító módon kritikus magatartás, hanem segítő, támogató és a tisztább látást biztosító jellege van. A részletekre rálátó és a partikuláris, önző távlaton túl tekintő vélemény már így sokkal megfontoltabb lesz, mint az átlag és a szokványnak megfelelő rutin döntéshozatal.

¹⁰ NEWBIGIN 2006, 266. o.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Miért érdemes megszólalnia egy gyülekezetnek akkor, ha a faluban vagy városban egyértelműen környezetszennyezést, természetkárosítást vagy pazarlást tapasztal?
- A bibliaórai közösség egyik tagja, egy asszony a családjában folyamatos erőszaktól szenved. Hogyan érdemes és hogyan lehetséges egy ilyen helyzet közösségi feldolgozása? Szabad-e belépni annak tudatában egy privát életbe, hogy döntést provokáló lehet a közösség véleménye?
- A gyülekezet egy része erősen követeli a modernebb és bátrabb nyilvánosságot a lelkésztől. Egy másik része hallatlanul visszahúzó és konzervatív. Milyen módon lehet itt döntést szorgalmazni? Ki kezdeményezze ezt?

4. Döntéshozatal és az egyház

A mai aktuális környezetünkben is naponta találkozunk azzal a jelenséggel, hogy egy döntés nyomán milyen gyorsan képes átrendeződni a környezetünk. Egyszerre és hatalmas intenzitással figyel fel a világ ma azokra a nyilvános döntésekre, amelyek sok millió ember életét érintik szinte azonnal. Ez az internet világának összefüggésében még komplikáltabb lett. A virtuális tér és a döntések kapcsolata újabb és újabb kockázatokat mutat napjainkban. Az informatika eredményei jó és gonosz célokra egyaránt felhasználhatók. (Elég például terrorcselekményekre, mozgások irányítására és megfigyelésére gondolnunk, vagy arra, hogy a személyes élet területei ki vannak téve egy ma még beláthatatlan következményű rendszer hatásainak.)

A politikai és a társadalmi élet látványos döntései rendkívül gyorsan alakítják át az emberek gondolatait és érzéseit. Az etikai, morális döntéseknél pedig a felelősség kérdése lesz izgalmas a helyes vagy a rossz döntés következményeivel való szembenézés miatt.

Az etikai döntésekre való felkészülés, illetve felkészítés az egyházban folyó katekézis állandó eleme. Nemcsak a gyermekkorra, hanem a felnőttkorra nézve, a felnőttkatekézis gyakorlatára is igaz ez. Konkrét témákon és gyakorlati módszerrel érdemes ezt a felkészülést és begyakorlást megvalósítani.

Az életünk egészséges folytatásának feltétele a személyes élet döntéseinek, valamint a közösségi döntéseknek a tudatos megélése. Érdemes ezért magával a döntéssel való találkozáson is egy kicsit elgondolkodni, ebben segíthetnek Sándor Jenő teológus és business coach ezt bemutató gondolatai. A döntésekkel szemben pedig egyértelmű kritériumok fogalmazódnak meg ma.

„Egy felnőtt ember életében szinte óránként hoz kisebb-nagyobb döntéseket: milyen ruhát vegyen fel, reggelire kávéat igyon vagy teát, busszal menjen

Az etikai döntésekre való felkészülés, illetve felkészítés az egyházban folyó katekézis állandó eleme.

dolgozni vagy autóval, munkahelyén milyen sorrendben végezze a feladatait. Ezeket a kisebb horderejű döntéseket sokszor ösztönösen, gondolkodás nélkül hozzuk meg. Persze amikor arról van szó, hogy kivel szeretnénk leélni az életünket, hol fogunk lakni, melyik iskolába írassuk a gyerekeinket, milyen szakmát válasszunk, már sokkal körültekintőbbek vagyunk. Kikérjük barátaink véleményét, érveket és ellenérveket sorolunk fel, és igyekszünk racionálisan dönteni. Közgazdászok és marketingszakemberek évtizedek óta vizsgálják, hogy

„A valóságban nehéz biztosnak lenni abban, hogy egy döntés egyáltalán etikai döntés-e, és ha igen, milyen a jó döntés?”

az ember vajon mennyire racionálisan hozza meg döntéseit, és mennyire ösztönösen egy gondolati térkép alapján. Mostanában, amikor emberi mulasztások okozta környezeti katasztrófákról szólnak a hírek, egyre gyakrabban hallunk arról, hogy a fontos döntéseknek nemcsak racionálisnak és tudatosnak, hanem etikusnak kell lenniük. Utólag

persze mindenki okos és tudni véli, hogy milyen lett volna az etikus döntés. A valóságban azonban nehéz biztosnak lenni abban, hogy egy döntés egyáltalán etikai döntés-e, és ha igen, milyen a jó döntés?”¹¹

A nagyobb horderejű és nagy területeket érintő döntéseknél fontos látni, hogy nem könnyű megmondani a döntések megszületése után sem azt, hogy milyen mértékben volt racionális, mennyire volt érzelmi alapon meghozott döntés, azt pedig még nehezebb minősíteni, hogy etikai értelemben mit eredményeznek majd a döntés a gyakorlati következményei.

Elég csak a menekültkérdéssel kapcsolatban Európában meghozott számos aktuális döntésre gondolni, vagy a brexit által felszínre hozott gyors reakciókat, valamint gazdasági és társadalmi következmények jóslásait felidézni. Félelmetes tapasztalat, hogy pár héttel a döntés után megerősödött Angliában az idegengyűlölet, megszorodott az idegeneket ért atrocitások száma, a faji és etnikai alapú agresszivitás és a színes bőrűek, illetve az európai munkavállalókkal szembeni gyűlöletkampány. Láthatjuk azonban azt is, hogy maguknál a briteknél a döntés nyilvánosságra hozatala után már sokakban a megbánás, sőt a döntés korrekciójának a vágya is jelentkezett. Ez a reakció szinte azonnal felébredt a szavazás napjának éjjelén. „Vasárnap hajnalig már két és félmillióan csatlakoztak ahhoz a petícióhoz a brit törvényhozás honlapján, amely újabb népszavazást követel az Egyesült Királyság tagságáról az Európai Unióban.”¹² Majd ezután természetesen a döntés melletti tudatosság hangoztatása is erősödött.

A közösségi döntésnél, főleg ha az nagyon szoros eredményben született, rendkívül érzékeny a magát vesztesnek érző és a véleményével alulmaradtak táborának helyzete. Nagyon edzett és jól működő demokratikus berendezkedés

¹¹ SÁNDOR 2010.

¹² Brexit: a népszavazás eredményének figyelmen kívül hagyását szorgalmazzák. *Kitekintő*, 2016. 06. 26. http://kitekinto.hu/europa/2016/06/26/brexit_a_nepszavazas_eredmenyenek_figyelmen_kivul_hagyasat_szorgalmazzak. (Megtekintés: 2016. 07. 25.)

tudja csak kezelni ezeket a kérdéseket. Látszatdemokráciáknak itt nincs esélyük, csak a valóban megélt, hosszú időn át kipróbált és megőrzött demokráciák képesek jól továbblépni egy ilyen kritikus pontról.

Ha ilyen jellegű kérdésekben a keresztény egyházak nem is direkt véleménynyel szólalnak meg, tagjaik magatartásán és hozzáállásán keresztül mégis jelentős befolyással rendelkeznek. Választások idején ezért kiemelten fontos a korrekt magatartás gyakorlása ebben az összefüggésben. Hiszen mind a győztes oldal, mind a kisebbségben maradt vélemény képviselői előtt is, utána is tagjai a gyülekezetnek. A gyülekezetben persze lehet hallgatni is ezekről az aktuális kérdésekről, de egy idő után rá kell döbbsen arra, hogy az elhallgatás útja nem járható, mert az élet valósága mindig felszínre hozza előbb vagy utóbb az aktuális témákat az egyházi közösségben. A megfelelő időpontban muszáj ezért a döntésnek megszületnie és nyilvánosságra kerülnie naprakészen. Pál Feri atya a választási és elköteleződési folyamat keresztény értelmezését a következőképpen fejezte ki egy előadásában, a Párbeszéd Házában: „A választások a jelenre vonatkoznak. A választásokkal aktualizáljuk magunkat. Általában valami életvezet fakad belőle, de a jelenre vonatkozik, s a választásaink nem túlságosan határoznak meg bennünket. A döntéseink irányba állítanak, az elköteleződés pedig azt jelenti, hogy megyek a döntésem alapján kijelölt irányba.”¹³

Közösségi alkalmak vitái vagy az igehirdetések üzenetei mind olyan felelős kommunikációk, amelyek sok ember hozzáállását és személyes döntését motiválják és meg is határozhatják. A gyülekezetben is a választással indulva, a döntésen keresztül vezet az út az elköteleződésig.

Minden nagyobb volumenű közösségi döntést megelőz egy feszültséggel teli időszak, lehet ez kampány vagy tárgyalások sorozata, esetleg választott fórumok ülészekai. De legalább ilyen fontosak a nyilvános, eleve befolyásolni akaró beszédek és a kisebb vagy nagyobb csoportokban folytatott tisztázó véleményütköztetések is.

Ma nagyon aktuálissá vált az a kérdés is, hogy egy többségi vélemény megszületése mögött milyen erőpolitika húzódik meg, vagy minek lett igazán a következménye egy helyes vagy helytelen döntés.

A politikában alkalmazott és a civil szférában gyakorolt technikák és eljárás-módok bekerültek az egyházi döntéshozatal menetébe is. A felhasznált eszközök és igénybe vett alkalmi fogások manipulációt, sőt sok esetben korrupciót is magukban foglalnak, különös tekintettel a politikai döntésekre. Ezeknek a jelenléte nagyban veszélyezteti a gyülekezet lelki életét. Az egyházban hozott

Az egyházban hozott döntések születésénél nem szabad elfelejteni, hogy a prioritás mindenképpen a Szentlélek által vezetett közösségi élet gyakorlása.

¹³ PÁL Ferenc: Választás, döntés és elköteleződés. *Párbeszéd Háza*, <http://parbeszedhaza.hu/program/valasztas-dontes-elkotelezodes>. (Megtekintés: 2016. 07. 30.)

döntések születésénél nem szabad elfelejteni, hogy a prioritás mindenképpen a Szentlélek által vezetett közösségi élet gyakorlása.

Az egyház döntésformáló felelőssége nem elhanyagolható, semmiképpen sem szabad lekicsinyelni a jelentőségét. Lehetőség ez a közös vélemény kimondására és egyben felelőség is a passzivitás, a „némaság” elkerülésére, illetve az aktív szerepvállalásra. A nyilvánosság elé nem kerülő vélemény vagy döntés is állásfoglalás etikai értelemben. Babits Mihály 1938 óta szállóigévé vált mondat minden időben aktuális: „mert vétkesek közt cinkos, aki néma. Atyjafiáért számot ad a testvér.” A némaságnak is megvan a veszélyes következménye, ahogy azt a kereszténység történelmében többször is meg lehetett tapasztalni.

Az emberi élet jövője felől nézve az is izgalmas kérdés ma, hogy a lokális közösségeknek milyen befolyása van a mai globális érvényű döntések meghozatalára, és milyen ereje lehet egy-egy kisebbségi véleménynek egy adott helyzetben akkor, amikor a többségi vélemény teljesen magához kényszeríti a tömegeket.

A nagyon súlyos következmények láttán a legégetőbb kérdések esetében előkerül az a kérdés is, hogy a folyamatokban milyen szerepe volt a keresztény egyházaknak és ezen belül az egyes keresztény embernek. Jó a döntéshozatal előtti szakaszban erre mindig közösen is felhívni a figyelmet és az etikai tekintést valóban komolyan venni. Általában a túlzott hangulati és érzelmi felfokozottság az, ami el tudja vonni a figyelmet a nagyobb összefüggésekkel való foglalkozástól.

A csupán érzelmi alapon hozott döntések mindig nagy veszélyt jelentenek egyebek között amiatt is, mert ezek általában egy személy indulatának a közösségen belüli áttöréséből születnek.

A mai véleményözönben nem könnyű tájékozódni. Nagy kérdés, hogy hogyan és hol találkozhatunk az egyház mai életében a minket körülvevő világ kérdéseivel abban az értelemben, hogy egy elfogadható és felvállalható keresztény felelet

Nyitott szemmel és nyitott füllel kell élnie a gyülekezetek tagjainak ma ahhoz, hogy meglássák és felvállalják a keresztény megszólalásokat.

is megfogalmazódjon és ahhoz csatlakozni is lehessen. Nyitott szemmel és nyitott füllel kell élnie a gyülekezetek tagjainak ma ahhoz, hogy meglássák és felvállalják ezeket a keresztény megszólalásokat. Emellett azonban a kritikus hozzáállás is fontos.

A katolikus egyházban az egyes kérdésekkel kapcsolatos központi tanítás globálisan megadja az egyház aktuális feleletét. „A katolikus tanítás

szerint egyébként az ilyenfajta tévedhetetlenség nem csak a pápát illeti meg. A katolikus egyház Katekizmusa így fogalmaz (890. és 891. pont): »...a Tanítóhivatal pásztori feladata virrasztani afölött, hogy Isten népe megmaradjon az igazságban. (...) E szolgálat betöltésére ajándékozta meg Krisztus a Pásztorokat hit és erkölcs dolgaiban a tévedhetetlenség karizmájával. E karizma gyakorlása több módon történhet. (...) Az Egyháznak ígért tévedhetetlenség megvan a püspökök testületében is, amikor Péter utódával együtt gyakorolja a legfőbb

Tanítóhivatalt, főként egyetemes zsinaton. (...) Az ilyen határozatokat a hívőknek hívó engedelmességgel kell fogadniuk.»¹⁴

Ma érdekes összefüggésbe állítja ezt a témát az a tény, hogy Ferenc pápa megnyilatkozásai egy új típusú missziói és evangélizációs felfogást teremtenek meg. Nagyon világos bemutatását találjuk meg ennek Marlis Gielen és

Joachim Kügler *Az egyház gyökerei és a jövőbeli formája – Ferenc pápa teológiája* című tanulmányában. Ferenc pápa itt idézett alábbi megnyilatkozása mutatja be nekünk a misszió merészebb, kockázatot vállaló felfogását: „Ha Krisztus restauratív, legalista, ha mindent világosnak és biztosnak akar tudni, akkor semmit sem talál. A hagyományok és a múlt emlékeztetének arra kell bátorítania bennünket, hogy új tereket nyissunk meg Isten számára. Aki még ma is diszciplína sugallta

megoldásokra törekszik, aki túlzó módon a »biztonságot« keresi a tanításban, aki az elveszett múltat keresi elkeseredetten, annak statikus, múltba forduló a látásmódja. A hit így egy ideológia lesz a sok közül. Nekem egyetlen dogmatikai bizonyosságom van: Isten minden személy életében jelen van. Isten minden ember életében jelen van.»¹⁵

A protestáns egyházakban nincsen olyan tanítói hivatal jellegű és mindenkire kötelező érvényű válasz, amely ne lenne vitatható vagy nagy szabadsággal továbbgondolható. Ez a szabadság sok esetben nagyon heterogén véleményeket enged meg egymás mellett az evangélikus egyházak közösségén belül is.

Béres Tamás világosan összefoglalja az evangélikus teológia helyzetét és lehetőségét például a környezetvédelem kérdésében, illetve magyarázatot ad arra, hogy miért nem lehetséges az evangélikus egyházban a mindenki számára irányadó állásfoglalások kiadása. „A környezetvédelem napjainkban egyike az emberiség azon átfogó, nagy erőfeszítést igénylő feladatainak, amelyek akaratlanul a történelmi egyházakat is közös gondolkodásra, állásfoglalásra és cselekvésre készíthetik. Természetes azonban, hogy erre az átfogó feladatra adható válaszként az egyházak csak az után kereshetik a közös fellépés útját, miután megkísérelték megtalálni a saját teológiai hagyományaiknak leginkább megfelelő helyes és életszerű válaszokat. Ezért, jóllehet a környezettel való felelősségteljes együttélés iránti felszólítás minden történelmi keresztény egyház tanításában kezdettől fogva megtalálható, különböző korokban és fele-

¹⁴ A tanítói hivatalról. *Wikipédia*, https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1pai_t%C3%A9vedhetlens%C3%A9g. (Megtekintés: 2016. 07. 30.)

¹⁵ SPADARO SJ 2013, 62. o. 18. jegyz.

kezetekben mégis különbségeket találhatunk e tanítás kifejtésének módjában, retorikájában, intenzitásában.

Az első jellemző különbség oka, amely miatt eltérő megítéléssel kell kezelnünk az egyik oldalon a római katolikus és ortodox, a másik oldalon a protestáns, köztük az evangélikus egyházi állásfoglalásokat, az eltérő egyházszervezeti felfogásban keresendő.

Az egyházi hierarchia eltérő értelmezése következtében az evangélikus egyház számára az egyház életének elsődleges és döntő közössége a helyi gyülekezet, amely mind hitgyakorlata kialakításában, mind a reformáció hagyományainak leginkább megfelelő tanítás elfogadásában elvileg is nagyobb szabadsággal él. Ez az alapelv, a gyülekezetek »nagy egyetértésének« elve (magnus consensus) az evangélikus egyház XVI. századi hitvallásainak megfogalmazása, elfogadása során is döntő szerepet játszott.

Mivel az evangélikus egyház nem rendelkezik olyan belső intézménnyel, amely örködné nemzetközi szervezeti egységén vagy a tanítás mindenkori értelmezésének letéteményese volna, szervezeti szintjein ma sem bocsáthatók ki olyan nyilatkozatok, amelyek megtartása feltétlenül irányadó volna minden gyülekezetére számára.¹⁶

Ez a szabadság egyben azt is jelzi, hogy speciális körültekintésre van szükség az evangélikus teológiai alapon a döntéshozatalnál. A szabadságnak mindig van felelősségvonzata. Éppen ezért a türelem és az idő vagy az érdeklődés és a

...a türelem és az idő vagy az érdeklődés és a kérdezés fontos elemei egy protestáns gyülekezeti közösségnek a döntések előtt és után egyaránt.

kérdezés fontos elemei egy protestáns gyülekezeti közösségnek a döntések előtt és után egyaránt. Nagyon nehéz sokszor pusztán megismerni egymás véleményét és odafigyelni rá, pedig ez még nagyon messze van attól, hogy legyen egy közös álláspont, konszenzus egy adott kérdésben. Éppen ezért az eltérő álláspontok kölcsönös megismerhetősége fontos gyakorlat az evangélikus egyházban.

Kérdés az is, hogy hogyan érvényesíthető az evangélikus egyházon belül egy vezetői vélemény vagy döntés, ha annak nincsenek az egyházi törvényekben nagyon határozottan lefektetett és alkalmazható következményei a gyülekezetek vagy az egyháztagok számára. Ebben a kérdésben a közösen elfogadott hitvallások és mindenekelőtt a Szentírás az a tekintély, amire figyelemmel kell lennie mindenkinek, de legfőképpen a döntéshozónak. A döntés által érintettek is végső soron ehhez igazodnak majd végül.

A közösség választott testületeinek a zsinatpresbiteri egyházalkotmány értelmében van egy nyilvánvaló normatív szerepe a döntést igénylő esetekben. Azt a mai gyakorlat is mutatja azonban, hogy nem könnyű a megfelelő döntéshozó grémiumot úgy működtetni, hogy amikor a döntést igénylő aktuális kérdések

¹⁶ BÉRES 2004, 101. o.

felvetődnek, akkor azonnal legyen egy határozatképes és a kérdésben szakértelemmel is bíró testület, amely képes a „nagy egyetértés” elvének megfelelően működni. Lelkészek és civilek is egyformán képviseltessék magukat benne, és erős legyen a legitimitása is.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Mi lehet az oka a magyarországi gyülekezetekben gyakran meg tapasztalható közéleti passzivitásnak?
- Mennyire jellemző még ma is a „sekrestyekereszténység”, ami azt jelenti, hogy a templom falain belül éli meg a hitét a gyülekezet, és nem vesz részt a társadalmi kérdések megvitatásában?

5. Az eligazodás

Neked mi a véleményed? Te mit tennél az én helyemben? Merre menjek tovább? Most mit csináljak? Mivel és hová lépjek? Mi legyen a következő lépés? Amikor kisgyermekkoromban sakkozni tanultam, sokszor ezeket a kérdéseket akartam feltenni a tanítómestereimnek. Rá kellett ébrednem azonban arra, hogy a sakknál éppen a hallgatás és a csend kezelése az egyik igazi alapszabály, amit mindenekelőtt be kell tartani mindenkinek a játék érdekében. A döntést a főleges kérdezés csak zavarja. Sőt egyáltalán nem illik élni vele.

Bevallom, nagyon nehezen találtam rá erre a „hangos szavak nélküli” vágányra akkor. A türelmetlen és sürgető érzések közepette még azt is meg kellett értenem, hogy ez nem is csak önmagában lényeges. Még az is hozzátartozik ehhez a játékhoz, hogy átgondolni, mérlegelni és dönteni csak koncentrált odafigyeléssel és a lehetséges megoldások közötti prioritási sorrend gyors felállításával lehet. Ez pedig időt, türelmet és nyugalmat igényel. Eredményt elérni a sakkban csak friss fejjel lehet. A csend éppen ezt a koncentrált, döntéshozatalt segítő készenlétet biztosítja.

Nem kellékek ezek, hanem fontos alkotóelemek. A legegyszerűbb döntést megelőző folyamatban biztosítanunk kell, hogy legyen lehetőség a megfontolásra, különböző megoldások mérlegelésére és a végső döntés előtti csendre és nyugalomra. Nincsen más út és nem is lehet másképpen jó megoldást találni. A sakkjátékban a külső, formai hozzáállásunk lehet nagyon eltérő, személyenként más és más, de a döntési mechanizmus alapképlete megkerülhetetlen. Egy határozott pontra el kell jutnunk mindenképpen. A legutolsó pillanatban dönteni kell. Akkor egyértelműen vállalni kell önmagunkat, és nem lehet senki másra várni vagy áthárítani a saját lépésünk vállalását. A lelkiismeret műkö-

...biztosítanunk kell, hogy legyen lehetőség a megfontolásra, különböző megoldások mérlegelésére és a végső döntés előtti csendre és nyugalomra.

dése is igényt tart ezekre az állomásokra. Elmaradásuk esetén nagy az esély a negatív belső reakciókra.

Az életben minden irányváltó, sorsdöntő eseménynek van folytatása. Az határozza meg a folytatás irányát és tartalmát, amit a megelőző döntés előkészít és kijelöl. A bennünk lejátszódó értelmi és érzelmi fejlődési folyamat mindig a döntési készség és minőség egyre magasabb szintű teljesítőképeségének alakulásával lesz egyre eredményesebb. Bizonyos döntések automatikussá válnak, a következő komplexebb döntésekre pedig a tapasztalatok alapján lesz egyre inkább képes valaki az élete folyamán. Ennek az átélése nagymértékben növeli az életstabilitás érzését. Az a felismerés is nagyon fontos, hogy bizonyos egyszerű döntések egyre kevesebb energiát igényelnek, a nehéznek tűnő döntési helyzetek megoldása pedig zökkenőmentes vagy zavartalan is lehet. Ennek a fejlődésnek a megtapasztalása a személyes és közösségi létbátorságnak is fontos eleme.

Az egyik legnagyobb általánosság, amit a döntéssel kapcsolatban meg szoktunk fogalmazni, hogy az életünk nem áll másból, mint az egymást követő döntések sorozatából. Az élet minden egyes lépése és változása valamilyen szintű

A múlt, jelen és jövő a döntési folyamat meghatározó elemei.

döntés következménye. Ez jelöli ki, hogy merre és hogyan megyünk tovább. A múlt tapasztalatai, a jelen felismerései és a jövő elképzelése együttesen alkotják az egyes emberi döntések környezetét.

Ezek előkészítő elemek, az aktív döntési folyamat részei, de szerepük van a döntés utáni következmények megélésében és a továbblépésben, amit sok esetben lehet egyszerűen túlélésnek is nevezni. A múlt, jelen és jövő így a döntési folyamat meghatározó elemei. A tapasztalat segít vagy gátol a múlt felől. A felismerések érvényesülni akarnak és teret követelnek. A vágyak és az elképzelések pedig sürgetik a döntéshozatalt.

Ez a hármasság nem csupán az egyéni életút döntéseire igaz, hanem valóban nagyon izgalmas, hogy hogyan éljük meg a kisebb vagy nagyobb közösségek összefüggésében ugyanezt. Míg az egyéni döntések felelősségét személyesen hordozzuk, addig a közösségi döntéseknél már nem olyan egyértelmű, hogy ki és hogyan érvényesítette a véleményét vagy álláspontját egy adott közösségen belül, miért lett végül éppen az ő álláspontja a végleges irány alapja. Itt mindig összetett a felelősség kérdése is, és a következmények helyzete sem egyszerűbb a folytatásban.

Nem véletlen, hogy a szociálpszichológia tudományában mennyire nagy irodalma van a döntés kérdésének és milyen sokféle összefüggésben vizsgálták már ezt a területet. Az egyéni döntések mellett hangsúlyos a csoportban, a közösségben hozott döntés kutatása. Ebben az értelemben minden közösségnek megvan a maga sajátos működési mechanizmusa, ahogyan a közös érdekképviselet és az egységesen elfogadott vélemény létrejöhet benne. Érdeemes odafigyelni azokra a kutatásokra, amelyek a csoportpolarizációt vizsgálják. A döntéshozatal szempontjából érdekes kérdés a csoportvita területe, hogy a csoportban az információs befolyás vagy a meggyőző érvek érvényesülnek-e jobban.

„Az információs befolyás vagy a meggyőző érvek nézőpontja szerint a csoportvita számos olyan érvet hoz elő, amelyek zöme a csoport tagjai által már eleve vallott álláspontot támasztja alá. Amennyiben ezek az érvek egybevágnak azokkal, amelyeket már mi magunk is megfontoltunk, akkor csakis a saját álláspontunk megerősödését szolgálhatják. Ám a csoport valószínűleg olyan érvekkel is szolgál, amelyekre mi magunk korábban nem gondoltunk, s ettől a reakciónk még szélsőségesebbé válik. A csoportpolarizáció jelensége tehát a kölcsönös meggyőzés folyamatává alakul, ahol az eltolódás mértéke attól függ, hogy mennyi érv támogatja az egyik oldalt a másik oldallal szemben, továbbá attól, hogy ezek az érvek mennyire szellemesek és eredetiek. Ebből a nézőpontból a bemutatott érvek és nem maguk a közölt álláspontok jelentik a hatást megnövelő tényezőt.”¹⁷

A csoportban a döntéssel kapcsolatos előzmények és a következmények nagyon mélyen befolyásolják az emberi kapcsolatok további alakulását és életképességét. Kisebb és nagyobb közösségeknél egyaránt jól megfigyelhető ez. Nem mindegy, hogy egy keresztény csoport milyen vitakultúrával, vitaléggel rendelkezik.

A keresztény csoport és egyén számára az a különleges helyzet áll fenn a döntéshozatalt illetően, hogy azt Isten Szentlelkének vezetése alatt gyakorolja. A fő cél az, hogy Istennek tetsző legyen a döntés, de ez csak úgy teljesülhet, ha a Szentlélek, mint legfőbb tanácsadó működik az életünkben. A döntések etikai tartalma pedig egyértelműen a szeretet krisztusi értelmezése Isten és az ember irányában (Lk 10,27–28; Mt 7,12).

„Krisztus követőiként olyan döntéseket akarunk hozni, amelyek megegyeznek az Atya akaratával, hogy így emberileg és lelkileg növekedhessék a személyiségünk, és haladjunk azon az úton, amit Isten gondol el számunkra. Másrészt, ha visszautasítjuk Isten akaratának követését, választásaink nemcsak hogy eltávolítanak Tőle, de személyiségünk kialakulásának csökkenéséhez és halálához vezetnek.”¹⁸ Ez az alaphelyzet a két klasszikus szentírási döntési történet átgondolásával jól megérthető. Az egyik, amikor a népnek választania kell az élet és a halál útja között (5Móz 30,15–18), rámutat a nagy felelősségre és a kockázatra. A másik pedig az újszövetségi leírás, amely a Szentlélek vezetésének kikéréséről és irányító jelenlétéről szól a jeruzsálemi zsinaton (ApCsel 15). Mindkét döntésnél jól nyomon követhető a küzdelem azért, hogy minden külső és belső zavaró tényező ellenére megszülethessen a valóban Isten szerinti választás, döntés.

Különböző metódusok és lelki gyakorlatok ismertek ma annak a törekvésnek a támogatására, hogy a döntésünk valóban Isten akarata szerint való legyen. Nincsen biztos eljárás vagy recept, de a belső megtapasztalás, az imádság gya-

Nincsen biztos eljárás vagy recept, de a belső megtapasztalás, az imádság gyakorlata bizonyosan segít.

¹⁷ VAN AVERMAET 2007, 379. o.

¹⁸ TOBIN 1998, 5. o.

korlata bizonyosan segít. Ebben az értelemben is fontos, hogy hittanórán vagy gyülekezetben konkrét döntési helyzetek az egyéni vagy a közösségi életből nyilvánosan is az imagyakorlat részei legyenek. Lényeges megismertetni az egészséges imagyakorlatot azért is, mert nagyon sok visszaélés, sőt fanatizmus tapasztalható éppen az emberi döntéshozatal és a gyakorló hit összeegyeztetésében. Egy katolikus kegyességi irányzat döntéshozatali technikáját érdemes megfontolni abban az értelemben, hogy ez egy elfogadható és szélsőségtől mentes módszer. A már idézett Eamon Tobin könyvében találjuk ezt a módszert. Bemutatja azt, hogy három terület igazán izgalmas ebben az összefüggésben: a tisztánlátás akadályai, a lehetséges segítség ismérte és a speciálisan keresztény képesség fejlesztése, amellyel valaki meg tudja különböztetni Isten hangját a többi zavaró hangtól.

Utolsó kérdésként, mintegy ráadásként fogalmazza meg a kérdést, mi van akkor, ha észrevevesszük, hogy nem jó döntést hoztunk. A kérdésre azt válaszolja, hogy a megkülönböztetés nemcsak ajándék Istentől, hanem gyakorlat is. A probléma abból adódik igazán, ha nem tanulunk a rossz döntéseinkből. Vigasztalásunk pedig az lehet, hogy „életünk zűrzavarában Isten a görbe utakon is egyenesen ír”, és tudhatjuk, hogy „akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik, hiszen ő saját elhatározásából választotta ki őket” (Róm 8,28). A döntésekért vívott küzdelem mindenképpen az emberségünkért és a lelki életünk gazdagságáért folytatott gyakorlat. Isten nagyon találékony. Sokszor kerülőutakon keresztül kapjuk a legértékesebb tanítást és tapasztalatot.

Egy jól előkészített és valóban létfontosságú közösségi döntés sikeres meghozatala megújítja és friss energiával tölti fel a csoportot, míg az ellenkezője nem ritkán akár a csoport megszűnéséhez, feloszlásához is vezethet. A keresztény gyülekezet életére vonatkozóan is fontos tudnunk ezt. Pozitív élményként élhető meg az eredményes döntés, és kudarcot, csalódást okoz a helytelen.

Külön terület, amivel sokat lehet foglalkozni, az a kérdés, hogy egy döntés jó vagy rossz megítélése miként hordozható el az egyén és a közösség életében folyamatosan. Tudunk-e korrigálni? Akarunk-e felülvizsgálni egy döntést? Ki mikor és milyen dinamikával képes elszakadni vagy kitartani egy meghozott döntéssel kapcsolatban? Minden őszinte korrekció továbbsegíti a csoport dinamikáját, de minden nem vállalt és elmaradt felülvizsgálat visszaveti azt.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Mit lehet tenni annak érdekében, hogy a személyes döntések meghozatala nyugodtabb és kiegyensúlyozottabb lehessen az életünkben?
- A keresztény élet nagy döntése a megtérés. Milyen módon bizonyosodhatunk meg erről a döntésről?

6. A döntéshozatal legnagyobb segítsége: a megélt közösség

A különböző fajsúlyú etikai kérdések sokszor úgy kerülnek elénk mind egyéni életünkben, mind pedig a közösségi kapcsolatainkban, hogy szinte berobbannak. Egyszer csak ott állunk velük szemben. Nincs idő a töprengésre. Gyors reakcióra van szükség akkor is, amikor személyünkben – éppen az érintettség helyzetében – már benne vagyunk egy égető szituációban. Nincsen sok idő a hezitálásra és morfondírozásra, mert gyorsan véleményt kell mondanunk, vagy csak a bennünk megérlelődött vélemény alapján lehet továbblépni. Dönteni kell. A döntésre pedig most van szükség. A „most” állapot gyakori a döntés lehetőségeként. Erre utal Paulo Coelho néhány nagyon találó mondata is: „A sors akkor állít minket nagy döntések elé, amikor a legkevésbé sem számítunk rá. Ilyenkor derül ki, elég bátrak vagyunk-e, hogy megváltoztassuk az életünket. Ilyenkor nem tehetünk úgy, mintha mi sem történt volna, és nem hivatkozhatunk arra, hogy még nem vagyunk felkészülve a döntésre. A próba nem vár. Az élet nem néz hátra.”¹⁹

A döntés meghozatala egyben az élet következő lépéseinek útvonalát is kijelöli, de a jelenhez és a jövőhöz való hozzáállásunkat is meghatározza abban a pillanatban, amikor a döntéshozatal lejátszódik. A továbblépés feltétele a döntés.

Életünkben éppen az egy nagyon értékes és szép adottság, hogy különböző kapcsolatokban és közösségekben mindig nyílik mód arra, hogy a kommunikáció különböző helyzeteiben feltehessük a kérdéseinket, és tudatosan választ is keressünk ezekre. A megélt közösség kiváló környezetet nyújt ehhez.

Valójában senkinek sem kell magára maradnia a döntésselőkészítő folyamatban. A döntéshozáshoz a

folyamatosan aktív kommunikáció biztosítja a szükséges információkat, tapasztalatokat, új nézőpontokat. A következő lépésről megszületendő döntés előtt fontos, hogy a belátásunk és az ítélőképességünk megfelelő állapotban legyen.

A jó döntési képességnek alapvető kritériuma, hogy mások tudását, tapasztalatát megismerjük és beépítsük a saját önálló döntésünk meghozatalába. Ez szinte ösztönösen történik. A közösségeinkben aktív érdeklődéssel és odafigyeléssel nyílik esély ennek elérésére. A helyes döntés hátterében általában egy régebben megszerzett tapasztalat áll. Az ilyen tapasztalatok pedig rendszerint a másoknál megismert jó vagy rossz döntésekből leszűrt tanulságok alapján maradnak meg bennünk. Egyes konkrét eseti döntéseknél felidézzük őket, és ezek adnak alapot a döntéshez.

...senkinek sem kell magára maradnia a döntésselőkészítő folyamatban.

¹⁹ Paulo Coelho: *Az ördög és Prym kisasszony*. Athenaeum, Budapest, 2000. <http://www.citatum.hu/szo/d%F6nt%E9sek/4>. (Megtekintés: 2016. 07. 10.)

Az egyéni döntés természetesen az egyes ember felelőssége és tevékenysége. A közösségi döntés pedig a közösségben kialakult és elfogadott megállapodási folyamatnak a végeredménye. Itt közösen hordozott felelősségről van szó. Mindkét esetben nagyon sok és bonyolult hatás kíséri a döntés megszületésének folyamatát. Ilyen lehet az, hogy ki és milyen sztereotípiákat ismert meg és milyen tapasztalatokat tárolt a tudatában az adott döntési terület összefüggésében. Majd az a szempont is jelentkezik, hogy milyen lehetséges előnyökkel és hátrányokkal jár a döntéshozatal.

A keresztény közösségben, az egyházban a meghatározottságok (szokás, tradíció, rend), elvárások (növekedés, elfogadás, szeretetteljesség) és előírások (Szentírás, dogmák, törvények) egyaránt meghatározzák a közösségi döntés létrejöttét, mégis nagyon fontos ebben a folyamatban az a közös út, amelyiken kialakul és véglegessé formálódik egy-egy etikai kérdésben a közös álláspont.

A katolikus egyházban erősen hierarchikus döntési rendszer működik. Az evangélikus egyházban pedig inkább a szabadabb, az egyéni lelkiismeretre bízott döntéshozatal dominál. Mindkettőnek bőséggel van előnyös vagy hátrányos oldala. Az előírások határozottsága és megvalósítása egészen más döntéselfogadást tesz lehetővé, mint a hívő lelkiismeretére bízott döntés. De mindkettő esetében nagyon fontos komolyan figyelembe vennünk azt, hogy a vallásos közösség tagjainak alapvető igénye és gyakorlati elvárása, hogy a többiekkel együtt elfogadott és megtapasztalt értékek mentén meg tudja majd hozni személyes döntését. A csoporton belül is belső igény, hogy legyen egy elfogadható véleményazonosság vagy norma, amelyhez igazodnia lehet minden tagnak. Kívülről is jelentkezik az igény, hogy egy keresztény közösség egységes véleménye, állásfoglalása hallható, látható és megtapasztalható legyen.

Érdemes ma azon elgondolkodni, vajon milyen mértékben befolyásolja az emberek egyéni döntéseit az a tény, hogy egy konkrét egyházi közösséghez, a gyülekezetéhez tartoznak. Nyilván nagy különbség van egy zártabb közösség és egy nyitottabb között, de a keresztény életet nem lehet megélni közösségi kapcsolódás nélkül. Az első keresztény gyülekezeteknek is az volt a legfőbb jellemzőjük, hogy összetartoznak, és felelősséget vállalnak egymás életéért. A döntéseket nyugodtan hozhatták spontán módon, mert közösségük megbízhatóan szilárd véleményegységben élt. Sőt a bibliai tanítás vagy akár a mai amerikai demokratikus gyakorlat szerint is születhetett a döntés akár sorshúzással is, de mintaszerű vita után zsinati szavazással is. Egyikre példa Mátyás apostollá választása (ApCsel 1,26), másakra a jeruzsálemi apostoli gyűlés a pogánykeresztények körülmetélkedéséről (ApCsel 15,6–29).

A magyar társadalmat illetően többször hallottam azt, hogy a közösséghez

tartozás hierarchiájában még mindig nagyon magasan helyezkedik el az egyház, megelőzi akár a sportot is. Tud-e jól élni ezzel az előkelő helyzettel az egyház? Az egyház jelenlétét és feladatvégzését a lényeges kérdésekben fontosnak tartja a népesség magas százaléka a társadalomban.

A vallások és egyházak belső és külső helyzetének, valamint társadalmi szerepüknek a legátfogóbb és legalaposabb felmérése Magyarországon az utóbbi időben az volt, amikor 2007–2008-as adatfelvé-

tellel, majd a Nagy Endre professzor által vezetett kutatócsoport munkájával elkészült egy elemző kutatási anyag. Korpics Mária és Wildmann János szerkesztő munkájában pedig 2010-ben kiadásra is került a máig is nagyon értékes adatokat tartalmazó igényes kötet. Ebben nyomon követhető az, amire már korábban a Tomka Miklós által vezetett és részben általa el is végzett kutatások/értékelések is utaltak, hogy mennyire fontos szerepe van a mai magyar társadalomban a vallásnak és az egyházaknak. Röviden ezt foglalja össze Török József a következő mondatokkal: „A statisztikai kutatás bizalomkeltő és nagyon pozitív eredményt hozott az egyház feladatait vizsgálva. A legfontosabb kérdésekben (család, nemzeti és nemzetközi béke, erkölcsiség, a kirekesztések üldözése) elsősorban többség válaszolt úgy, hogy mindebben az egyházak sajátos feladatát (és tegyük hozzá: társadalmi jelenlétének eminens lehetőségét) látja. Nem volt egy kérdés, nem volt egy felekezeti (vagy felekezeten kívüli) réteg sem, ahol a támogatottság 60% alá süllyedt volna. Ez összességében arra mutat rá, hogy egyfelől az emberek szemléletükben hordoznak az egyházak tanításával egybehangzó értékeket (sokkal inkább, mint ezt az egyháziak észre szokták venni), ugyanakkor úgy érzik, hogy társadalmi szinten az egyházak kivételes szereppel bírnak ezeken a területeken. A felmérés részei közül ez hozta talán a legpozitívabb és legegybehangzóbb eredményeket.”²⁰

Vajon az egyház mint aktuális élettér és közösségi terület mennyire tudja befolyásolni ma a magatartásunkat és az etikai döntéshozatalunkat? Van-e olyan tekintélye az ott elhangzó szavaknak (igehirdetés, tanítás, diskurzus), hogy azok hosszú távra megmaradjanak bennünk, és segítsék az életünk irányvételét alakító kis és nagy döntéseink meghozatalát? Mennyire kerülnek elő a mindennapi élet kérdései a gyülekezeti közösség alkalmain úgy, hogy ott egy elvárható közös álláspont, egységes vélemény szülessen meg, amit a gyakorlatban majd

...az emberek úgy érzik, hogy társadalmi szinten az egyházak kivételes szereppel bírnak ezeken a területeken.

²⁰ TÖRÖK 2010, 93. o.

bátran alkalmazhat a gyülekezet tagja az egyéni etikai döntéshozatalában? Tudnak-e a generációk követhető és életbátorságot teremtő példaként megjelenni egymás előtt, hogy az élet tisztelete és védelme alapvető döntés legyen minden nemzedék számára?

Egy-egy döntés meghozatalának mindig van előélete és aktuális környezete, amelyek mindenképpen hatással vannak rá. Gyökössy Endre ezt egészen a gyermekkorra vezeti vissza: „Amit gyermekkorában lát, elsősorban szüleitől, azt a magatartást, életformát átveszi, majd lényé mélyén őrzi az ember. Még akkor is magában hordja, ha éppen attól szenvedett gyermekkorában. Sőt, ha tudatosan őrzikedik is tőle, felnőttkorában könnyen regrediálhat, visszacsúszhat, a gyermekkorban látott példa kitörölhetetlen hatására. Jól dönteni és a döntések kockázatát vállalni úgy tanítjuk meg gyermekeinket, ha ezt látják tőlünk. Mélyen igaza van D. Bonhoeffernek: »Sokkal könnyebb valami emberi parancsot vakon teljesíteni, mint teljes szabadsággal vállalni a döntés lelkiismereti felelősségét.« Nos, erre is meg kell tanítani gyermekeinket életünkkel, magatartásunkkal.»²¹

A döntés születése előtt létezik egy döntésre képessé formáló történeti szakasz az életünkben, hogy egyáltalán maga a döntéshozatal lehetőségessé váljon majd. Mindenkinél másképpen jelentkezik ez a szakasz. Van, aki alaposabb ismeretszerzéssel tölti meg ezt az időt. Van, akinek a tapasztalatok megélése és feldolgozása a döntő. De mindenképpen fontos szerepe van ennek a megelőző és a döntési fázisra felkészítő időszaknak. Ennek a megélése a családban, az iskolában és a gyülekezeti közösségben egyaránt megvalósul. Itt mindig az a kérdés, hogy mennyire és milyen mélyen kerül bele a fiatalabb nemzedék az idősebb generáció küzdelmeibe úgy, hogy közben tanulja és látja a saját döntési helyzeteinek a megélését. Ebben a gyülekezeti közösségnek komoly szerepe lehet ma, épp a különböző generációk jelenléte és közösségben élése okán.

A látott és mások életéből megtapasztalt élmények segítik leginkább a kialakuló magatartásformát és a hozzáállást a felnövekvő fiatal nemzedékekben. Nyitott kommunikáció és őszinteségre törekvő együttélés sokat segítenek a tanulási folyamat megvalósulásában.

A modern életforma megnehezíti ezt a folyamatot, főleg azzal, hogy egyre kevesebb a közösségekben együtt eltöltött idő, és ezen belül is szűkül a mélyebb dimenziójú beszélgetések tere. Ezt a hiányt semmiképpen sem tudja pótolni a virtuális kommunikáció és az ott megvalósuló érintkezés és párbeszéd. Ezeken keresztül nem lehet az élet igazán lényeges kérdéseit a személyes találkozási közösség szintjén feldolgozni. Arra az élményre és közvetlen tapasztalásra mindenkinek nagy szüksége van, amit kizárólag a személyes kapcsolatok tudnak megvalósítani az emberi életben. A másik ember életébe nem szabad csak felületesen és virtuálisan belépni, mert ez az emberi méltóságot sérti, és nem

²¹ GYÖKÖSSY 1996, 132. o.

segíti a megértés, együttérzés és bátorítás hármának a kialakulását. Két ember közösségében és a csoport közösségében is fontos kritérium a találkozás. Lényeges a másik életére való őszinte odafigyelés és az, hogy az egymással folytatott kommunikáció valóságos, személyes legyen. Szükséges, hogy az egyértelműen pozitív hozzáállás stabil maradjon. A jó döntés szándéka keresztény alapon nyilvánvaló és ez a közvetlenségben meg is tapasztalható. A személyes találkozásban mindig valós lehetőség az azonnali reakció, amelyben a korrekció természetesen megvalósulhat. A közösen meghozott döntésre is ilyen helyzetben van igazán esély. Szellemesen ír erről Em Griffin: „Ami az időfaktort illeti, a számítógépes kiválasztás módszere nagyon előnyös. Mindössze néhány percre van szükség ahhoz, hogy összeállítsuk a lehetséges választások listáját. Az eredmények gyorsan táblázatba foglalhatók. Ez a nagyon hatékony módszer viszont megakadályozza, hogy a csoport tagjai közelebb kerüljenek egymáshoz. Nincs alkalmuk, hogy betegségeikről panaszkodjanak, vicceket meséljenek, vagy fényképeket mutogassanak egymásnak az új skót juhászkutyáról...”²²

A különböző életszakaszokban vannak spontán, azonnali döntési helyzetek és vannak időt engedő, hosszabb folyamatban megszülető döntések. A második esetben mindig nyílik lehetőség az átgondolásra, a töprengésre. Ezek az életnek azok a percei, amikor a környezet bele is kérdez az egyén életébe: Min töprengsz? Min morfondírozol? Mire vársz még? A megszerzett ismeretek és tudás, illetve az eddig látott példák és megoldási gyakorlatok mindenképpen meghatározóak a konkrét döntés szempontjából. Nem lehetséges ezek kizárása vagy megkerülése. A személyiségfejlődésnek megkerülhetetlen folyamata ez. A találkozásokban és az emberek közötti kapcsolatokban mindig újabb és újabb ismeretet vagy élményt nyújtó állomásokhoz érkezünk. A döntési folyamat önismertet feltételez, de önismertet fejleszt is a csoportban. Ezek a megélt csoporttalálkozások gyermekkorban, de időskorban is a döntéshozatal mindig megújuló erőforrásaivá válnak.

Ha van elegendő előismeretünk és megszerzett tudásunk egy kérdéssel kapcsolatban, akkor az mindenképpen segít abban, hogy a lehető legjobb, legmegalapotottabb döntést hozzuk meg egy adott kérdésben. Ehhez érdemes elolvasni Bacsó Béla írását, aki *Herkules válaszüton – Akarat és döntés* címmel ír az ókori nagy tudósok döntéssel kapcsolatos elméleteit kutatva ekképpen: „...a döntés ugyanis nem egyszerűen akaratnyilvánítás, hanem annak mérlegelése, hogy mi szól a döntésre váró tárgy ellen vagy mellette. Végül is akkor vagyunk képesek dönteni, ha az akaratnyilvánítást megelőzően *tudjuk*, hogy miért vagyunk valami ellen vagy éppen mellette.”²³

A töprengő ember előtt a két istennő testesíti meg az egymástól eltérő életuta-

A döntési folyamat önismertet feltételez, de önismertet fejleszt is a csoportban.

²² GRIFFIN 2003, 75. o.

²³ BACSÓ 2012, 61. o.

kat: Erény és Boldogság. Az erény melletti döntés pedig már az ókoriak szerint is nagy áldozattal és fáradsággal, lemondással jár, míg a hitványság könnyű és sokszor gyorsan boldogító. Erre utal a bibliai keskeny és széles út metaforája is. (Mt 7,13) Cicero is úgy nyilatkozik, hogy Herkulest megigézhetette az Erény és a Gyönyör, „...»de nem történhetik meg velünk. Mi azokat utánozzuk, akik nekünk tetszenek, és az ő törekvéseik, szokásaik vannak reánk hatással«, azaz sem az isteni törvény, sem a létezés igazsága, hanem sokkal inkább a társas érintkezés, a születés, a társadalom kulturális konvenciói azok, amelyek kényszerítően adják mintáinkat. Cicero egy döntő ponton mégis megőrzi a görög gondolatot, amikor azt mondja: helyes elhatározásból kiindulva változtathatjuk meg életpályánkat, ám ez a döntés ki kell, hogy tűnjön mások számára.”²⁴

Ha az ismeret, illetve a tudás hiánya vagy szűkössége jellemző ránk az adott helyzetben, akkor inkább érzelmi alapon és indulati megközelítéssel születik meg a döntésünk. Legtöbbször azonnali reagálással. Ennek a legnagyobb veszélye az, hogy később majd csak a következményekben ébredhetünk rá arra, miért is volt rossz, elhibázott vagy éppen szánalmas a döntésünk. Az is csak ekkor látszik meg, hogy mi hiányzott éppen abban a korábbi helyzetben, ami miatt nem sikerült akkor a helyes döntést meghozni egy adott kérdésben. Erre a pontra mindig újra vissza lehetne térni javító szándékkal, de a döntésnek éppen az a legalapvetőbb tulajdonsága, hogy nem ismételtető meg ugyanabban a kontextusban még egyszer. Általában is igaz, hogy nagyon ritka esetben szánja el magát egy döntéshozó személy vagy közösség a korrekcióra, a kiigazításra. A megváltozhatatlanság keménységébe inkább beszorul valaki a meghozott döntésével kapcsolatban, mintsem arra lenne nyitott, hogy újrafogalmazza és megváltoztassa egy belátási folyamat következményeként a döntését.

A tévedést elfogadó mentalitásra régóta kedves történet számomra az, ahogyan Hankiss Elemér nagyon egyszerű kis történeten keresztül rendkívül szépen bemutatja ezt a „mégis” választható utat idősebbeknek és fiataloknak egyaránt. „Sok-sok évvel ezelőtt egyszer Franciaországban utaztam, vonaton. Nagyon meleg volt, kint álltam a folyosón. Mellettem 10-12 éves cserkészfiúk vitatkoztak komolyan és elmélyülten a társadalmi igazságosság kérdéséről. Lehetett érezni, látni, hogy már az iskolában megtanították őket a fegyelmezett, karteziánus gondolkodásra. Heves vita folyt, érvek és ellenérvek csaptak össze, majd úgy másfél óra múlva a beszélgetés fő szószólója, egy 12 éves gyerek így zárta a vitát: Igen, uraim, értem e felmerült szempontokat. Az én álláspontom mindezek alapján a következő...

És kifejtette, rendkívül pontosan és logikusan, a saját nézeteit.

Elhallgatott. Néhány percig gondolkozott. Majd hozzáfűzte:

De lehet, hogy tévedek.

Szíven ütött akkor, ott, a robogó vonatban ez a mondat. Vajon képes vagyok-e én is, a magam lomposabb kelet-európai agyával hinni a magam igazában, és

²⁴ Uo. 65–66. o.

mégis tudni és elismerni azt, hogy lehet, hogy tévedek? Görcsösen ragaszkodom a magam vélt igazságához, vagy teret nyitok sok más lehetséges igazságnak?”²⁵

A döntésnek mindig van következménye a döntéshozó életére nézve. Ez lehet megnyugvás és megelégedettség, mert sikerült lezárni és elintézni egy kérdést. De ugyanígy lehet lelkiismeret-furdalás vagy nyugtalanság a döntés gyorsan megmutató helytelensége miatt. Az evangéliumokat úgy is olvashatjuk egyszer, hogy megfigyeljük, Jézus találkozásai mindig döntési helyzetet eredményeznek. A megtérésre és követésre koncentráló, állandóan jelen levő fő vonal mellett mindig hangsúlyos a változás melletti döntés. Nagyon változatos formákkal jutnak el a szereplők a döntésükig. Van, ahol kérdésre kibontakozó dialógus vezet a döntésig (Gazdag ifjú története: Lk 18,18–27), másutt pedig Jézus kezdeményezésére zajlanak az események, és ő végül meg is erősíti a döntést (Zákeus története: Lk, 19,1–10). A bibliai döntések fő célja a megváltoztatható élet. Ez az emberi élet során mindvégig a legerősebb reménység is.

A keresztény etikai megközelítésben nagyon fontos szerepe van egy másik motívumnak is. Ez pedig a megbánás lehetősége egy rossz döntés utáni helyzetben, illetve a megbocsátás készsége mások felé. Egy belátási folyamat elindulása igazi keresztény érték, és a minél gyorsabb hajlandóság a megbánásra, megbocsátásra és megújulásra. Ezzel valós a hajlandóság arra, hogy még egyszer, több szempont és több vélemény figyelembe vételével és mélyebb értelmű feldolgozással új döntés szülessen.

A tévedés és a tévedhetetlenség küzdelme realitás mindenki számára, ez alól az egyházi közösségek sem kivételek.

A döntéshozatal rugalmassága viszont tanulható és megélhető a hit bátorságában élő közösségben. Jean Vanier az élő közösségre ad egy megszívlelendő kritériumot: „Közösség nem jön létre egy nap alatt. A valóságban soha sincs kész állapotban! Mindig vagy halad előbbre egy nagyobb szeretet felé, vagy hátrál visszafelé, aszerint, hogy emberek hajlandók-e leszállni a szenvedés alagútjába, hogy újjászülessenek a Lélekben, vagy nem.”²⁶

Ez egyben a növekvő bizalom útja emberek és Isten irányába egyaránt.

A bibliai döntések fő célja a megváltoztatható élet. Ez az emberi élet során mindvégig a legerősebb reménység is.

TOVÁBBGONDOLÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- Próbálja meg definiálni a jó döntést!
- Milyen döntésével kapcsolatban élte át már azt, hogy egy prédikáció vagy gyülekezeti alkalmon elhangzott tanítás segített a döntéshozatalban?
- Meddig terjed az egyház szavának határa a mai társadalomban?

²⁵ HANKISS 2014, 23. o.

²⁶ VANIER 1995, 55. o.

AJÁNLOTT IRODALOM

- Attitűdök és viselkedés. In: Eliot R. Smith – Diane M. Mackie: *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 438–480. o.
- CSEPREGI Gábor: Miért félünk a döntéstől? *Vigilia*, 1993/11. 813–820. o.
Web: <http://web.295.ca/gondolkodo/talalkozo/irasok/CsepregiHU92.html>.
- FROMM, Erich: *Az önmagáért való ember*. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998. 180–211. o.
- HOUELLEBECQ, Michel: *Behódolás*. Magvető, Budapest, 2016.
- Istennel a döntéseinkben. Református hit- és erkölcstan munkafüzet egyházi iskolák 5. osztályos tanulói részére*. Református Pedagógiai Intézet – Kálvin Kiadó, Budapest, 2014.
- KEKEN András: Egyházkritika – egy mai magyar filmben. 1972. In: *Látni és érteni. Keken András igehirdetése, előadásai*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1985. 270–274. o.
- RADCLIFFE, Timothy: Az igazság közössége. In: uő: *Miért vagyok keresztény?* Vigilia Kiadó, Budapest, 2012. 153–176. o.

Felhasznált irodalom

- BACSO Béla: *Ön-Arc-Kép*. Kijarat Kiadó, Budapest, 2012.
- BÉRES Tamás: Az evangélikus egyház környezetvédelmi nyilatkozatai. In: Jávor Benedek (szerk.): *Felelőségünk a teremtett világért. Egyházi dokumentumok az ökológiai válságról*. Védegylet, Budapest, 2004. 101–102. o.
- BLASSZAUER Béla, dr.: *Eutanázia*. Medicina Kiadó, Budapest, 1997.
- BÓNA Zoltán: Menedék nehéz időben. *Reformatus.hu*, 2015. december 16. <http://reformatus.hu/mutat/11732/>. (Megtekintés: 2016. 07. 12.)
- FARAGÓ Klára: A döntéshozatal pszichológiája. Van-e legjobb döntés? *HVG Pszichológia*, 2012/4. 21–24. o.
- FEHÉR Ágota – FÜLÖPNÉ ERDŐ Mária – MÉSZÁROS László (szerk.): „*In caritate perficias*”. *A keresztény nevelés mint társadalmi érték*. Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác, 2014.
- FERENCZ Magdolna: Közös kapocs. Napjaink generációváltásáról. *Vigilia*, 2014/9. 642–668. o.
- GAIZLER Gyula, dr.: *Felelős döntés vagy ítéletvégrehajtás? Orvosetika változó világunkban*. Szent István Társulat, Budapest, 1993.
- GÉGÉNY István: Na, végre – a menekültekkel kapcsolatos püspöki megszólalás visszhangjai. *SZEMLElek*, 2015. október 6. http://szemlelek.blog.hu/2015/10/06/na_vegre_a_menekultekkel_kapcsolatos_puspoki_megszolalas_visszhangjai. (Megtekintés: 2016. 07. 12.)
- GIELEN, Marlis – KÜGLER, Joachim: Az egyház gyökerei és a jövőbeli formája – Ferenc pápa teológiája. *Mérleg Online*, 2015. 01. 17. <http://www.merleg-digest.eu/az-egy-haz-gyokerei-es-jovobeli-alakja/>. (Megtekintés: 2016. 07. 30.)
- GRIFFIN, Em: *Együtt-lét. Mitől jó egy csoport?* Harmat Kiadó, Budapest, 2003.
- GYÖKÖSSY Endre: *Magunkról magunknak*. Szent Gellért Kiadó, Budapest, 1996.

- HANKISS Elemér: *A befejezetlen ember. Gondolatok a világról, az emberről, a szabadságról.* Helikon Kiadó, Budapest, 2014.
- HEWSTONE, Miles – STROEBE, Wolfgang (szerk.): *Szociálpszichológia európai szemszögből.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- JÁVOR Benedek (szerk.): *Felelőségünk a teremtett világért. Egyházi dokumentumok az ökológiai válságról.* Védegylet, Budapest, 2004. Web: <http://www.vedegylet.hu/doc/felelossegunk.pdf>.
- JELENYI István: *Élet és evangélium.* Új Ember Kiadó, Budapest, 2001.
- KINDLER József: *Fejezetek a döntéselméletről.* Kézirat. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1991.
- KORPICS Mária – WILDMANN János: *Vallások és egyházak az egyesült Európában.* Typotex Kiadó, Budapest, 2010.
- LABORCZI Dóra: Az egyház jövője: bátor kérdések a tabuk helyett? *SZEMlélek*, 2016. január 31. http://szemlelek.blog.hu/2016/01/31/az_egyhaz_jovoje_bator_kerdesek_a_tabuk_helyett. (Megtekintés: 2016. 07. 12.)
- NEWBIGIN, Lesslie: *Evangélium a pluralista társadalomban.* Harmat Kiadó, Budapest, 2006.
- PÁL Ferenc: Választás, döntés és elköteleződés. *Párbeszéd Háza*, <http://parbeszedhaza.hu/program/valasztas-dontes-elkotelezodes>. (Megtekintés: 2016. 07. 30.)
- SÁNDOR Jenő: Az etikus döntés. *Üzlet és etika*, 2010. 11. 02. http://uzletietika.blog.hu/2010/11/02/az_etikus_dontes. (Megtekintés: 2016. 07. 21.)
- SCHNASE, Robert: *A gyümölcstermő gyülekezet.* MME–KIA–Harmat, Budapest, 2012.
- SPADARO SJ, A.: *Das Interview mit Papst Franziskus.* Szerk. Andreas R. Batlogg SJ. Freiburg – Basel – Wien, 2013.
- SZABÓ Lajos (szerk.): *Teológia és nemzetek.* Luther Kiadó, Budapest, 2016.
- SZABÓ Lajos: Mikro- és makroközösségek szerepe az egyházi és a társadalmi életben. In: uő (szerk.): *Teológia és nemzetek.* Luther Kiadó, Budapest, 2016. 188–205. o.
- TOBIN, Eamon: *Segíts nehéz döntéseimben.* Korda Kiadó, Kecskemét, 1998.
- TÖRÖK Csaba: Vallások és egyházak az egyesült Európában – Magyarország. In: Korpics Mária – Wildmann János: *Vallások és egyházak az egyesült Európában.* Typotex Kiadó, Budapest, 2010. 87–97. o.
- VAN AVERMAET, Eddy: Társas befolyás kiscsoportokban. In: *Szociálpszichológia.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. 357–390. o.
- VANIER, Jean: *A közösség. A megbocsátás és az ünnep helye.* Vigilia Kiadó, Budapest, 1995.
- VANYÓ László: *Apostoli atyák.* 2. kiad. Szent István Társulat, Budapest, 1988. (Ókeresztény írók 3.)
- VEKERDY Tamás: Meddig döntünk a gyermek helyett? *HVG Pszichológia*, 2012/4. 67–70. o.
- WARNS, Else Natalie – FALLNER, Heinrich: *Jerikó rózsája. A bibliodrámák kézikönyve.* Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, Budapest, 2003.
- ZSOLNAI László: A döntés súlya. *HVG Pszichológia*, 2012/4. 83–84. o.